

จดหมายเหตุทางแพทย์*

สมชัย บวรภักดี†

ศาสตราจารย์นายแพทย์สุจิตต์ เผ่าสวัสดิ์ บรรณธิการ จดหมายเหตุทางแพทย์ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ได้ให้เกียรติเชิญข้าพเจ้าเป็นวิทยากรร่วมอภิปรายเรื่อง “จพส. ร่วมสมัยสู่ทศวรรษหน้า” ในการประชุมวิชาการประจำปีของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ครั้งที่ ๕๑ พ.ศ. ๒๕๕๐ ในวันจันทร์ที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐. เมื่อได้เตรียมบทบรรยายแล้ว ก็ขอถือโอกาสมอบบทความให้วารสาร สรรส ลงพิมพ์เผยแพร่ให้สมาชิกแพทย์ที่ไม่มีโอกาสไปร่วมประชุมประจำปีของแพทยสมาคมได้ทราบวิวัฒนาการและความเจริญของวารสารการแพทย์ระดับชาติของเรา.

หัวข้อบทความที่กำหนดให้เตรียมบรรยายคือ

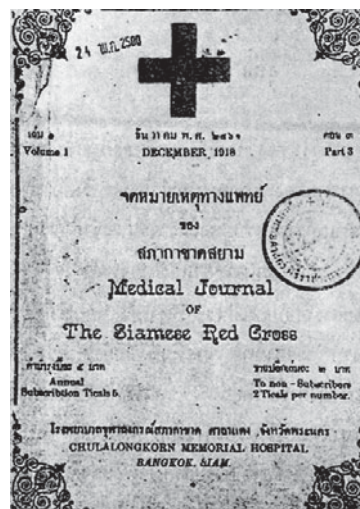
๑. ปัญหา
๒. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา
๓. การเตรียม จพส. เพื่อเข้าสู่ทศวรรษหน้า (ค.ศ.๒๐๑๐/ พ.ศ.๒๕๕๓)
๔. งบประมาณที่จะใช้ในหัวข้อ ๒ และ ๓.

ภูมิหลัง

จดหมายเหตุทางแพทย์ฯ และแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ

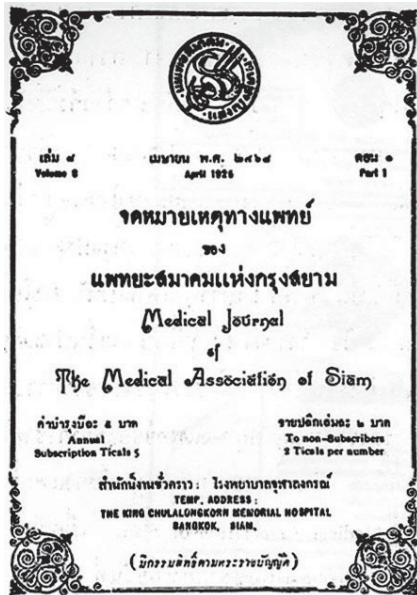
การเริ่มออกวารสารการแพทย์ของไทยในสมัยก่อน เกิดจากความคิดของบุคคลในวงการแพทย์ที่เห็นว่าควรที่จะต้องมีวารสารภาษาไทยพิมพ์ออกเผยแพร่ แทนที่จะใช้วารสารต่าง

ประเทศอย่างเดียว..... ด้วยเหตุนี้พระยาดำรงแพทย์คุณจึงได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ องค์อุปนายก ผู้อำนวยการสภากาชาดสยาม พระองค์ทรงเห็นชอบด้วยและทรงรับเป็นผู้อุปการะหนังสือพิมพ์ทางแพทย์ ซึ่งได้พิมพ์ออกมาเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ให้ชื่อว่า “จดหมายเหตุทางแพทย์ของสภากาชาดสยาม” ชื่อภาษาอังกฤษ “Medical Journal of the Siamese Red Cross” (รูปที่ ๑) กำหนดออกปีละ ๓ ตอน มหาอำมาตย์โทพระเจ้าน้อยยาเธอกรมหมื่นไชยนาทนเรนทร ทรงเป็นบรรณธิการพิเศษ นายแพทย์เลโอโปลด์ โรแบร์ต, นายแพทย์ไฮเตด, นาวาโทหม่อมเจ้าถาวรมงคลวงษ์ และ พ.ต. พระคักดาพลรัักษ์ เป็นคณะบรรณธิการ.

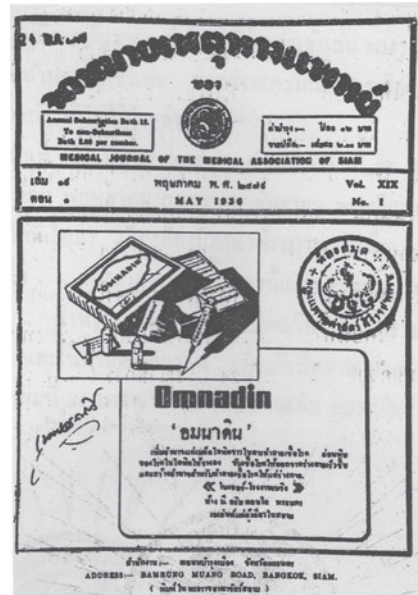

รูปที่ ๑. จดหมายเหตุทางแพทย์ฯ เล่ม ๑ (ธค. ๒๔๖๑)

† สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน กทม. ๑๐๓๐๐

รูปที่ ๒. หน้าปกของจดหมายเหตุทางแพทย์ฯ เล่ม ๘

รูปที่ ๓. หน้าปกของจดหมายเหตุทางแพทย์ฯ เล่ม ๑๕

จดหมายเหตุทางแพทย์ของสภาการชาตสยามได้พิมพ์มาจนถึงเล่มที่ ๗ จนเมื่อสมาคมแพทย์ได้ตั้งขึ้นเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๖๔ จึงได้โอนมาเป็นของแพทยสมาคมเริ่มตั้งแต่เล่มที่ ๘ (วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๖๘) และเปลี่ยนชื่อเป็น “จดหมายเหตุทางแพทย์ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย” “Medical Journal of the Medical Association of Siam”

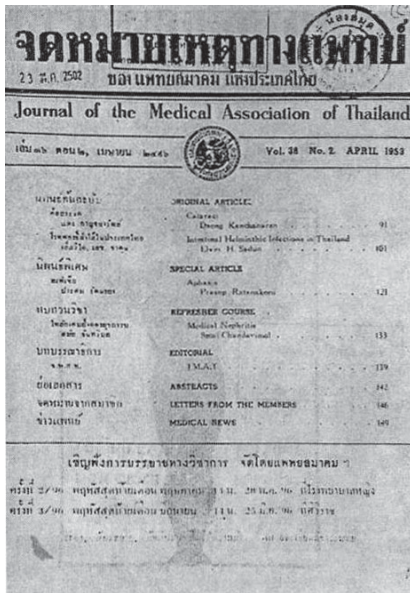
(รูปที่ ๒). บรรณาธิการท่านแรกคือร้อยโทสินธุ์ สรวงศ์ (พันโทหลวงสุเวชชุกกิจ). หม่อมหลวงเต๋อ สนิทวงศ์ เปลี่ยนหน้าปกใหม่และลงแจ้งความที่หน้าปก (รูปที่ ๓). ต่อมานายแพทย์เฉลิม บุรณนนท์ ได้เปลี่ยนชื่อวารสารตั้งแต่เล่มที่ ๒๔ ตอน ๑ มกราคม ๒๔๘๔ เป็น “จดหมายเหตุทางแพทย์ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย” และมีชื่อภาษาอังกฤษ “Journal of

รูปที่ ๔. หน้าปกของจดหมายเหตุทางแพทย์ฯ เล่ม ๒๔

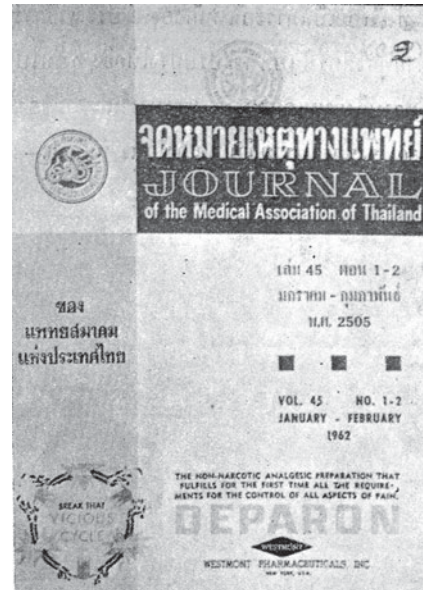

รูปที่ ๕. หน้าปกของจดหมายเหตุทางแพทย์ฯ เล่ม ๓๑

รูปที่ ๖. หน้าปกของจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย เล่ม ๓๖

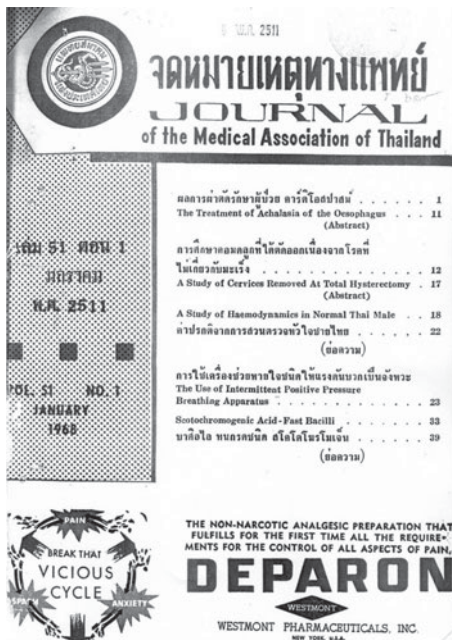
the Medical Association of Thailand” (รูปที่ ๔) ตามสมัยนิยม. เมื่อมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ เข้ามารับหน้าที่บรรณาธิการได้ เปลี่ยนชื่อวารสารเล่ม ๓๑ กลับไปเป็น “จดหมายเหตุมหาวิทยาลัยแห่งกรุงสยาม” อีก (รูปที่ ๕). วารสารเล่มที่ ๓๖ พ.ศ. ๒๔๙๖ เปลี่ยนชื่อกลับไปเป็น “จดหมาย เหตุมหาวิทยาลัยของ

รูปที่ ๗. หน้าปกของจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย เล่ม ๔๕

แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย” อีกครั้ง (รูปที่ ๖) เมื่อนายแพทย์สมัย จันทวิมลเป็นบรรณาธิการ. เมื่อศาสตราจารย์ นายแพทย์ทองน่าน วิภาตวณิช เข้ารับตำแหน่งบรรณาธิการก็ เปลี่ยนหน้าปกอีก (รูปที่ ๗).

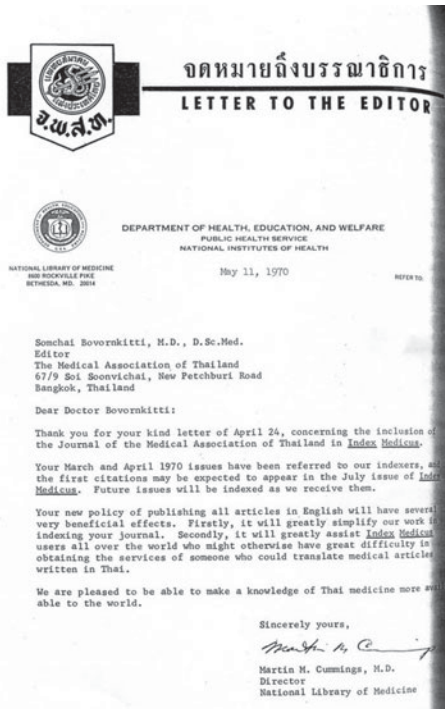
ข้าพเจ้าเข้ามารับหน้าที่บรรณาธิการ พ.ศ. ๒๕๑๑ ต่อจากศาสตราจารย์ นายแพทย์ทินรัตน์ สติตินิมานการ (รูปที่ ๘)

รูปที่ ๘. หน้าปกของจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย เล่ม ๕๑

รูปที่ ๙. คณะผู้จัดทำจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย ฉบับภาษาอังกฤษ

รูปที่ ๑๐. จดหมายจากผู้อำนวยการห้องสมุดแพทยศาสตร์แห่งชาติ (สหรัฐอเมริกา)

รูปที่ ๑๑. หน้าปกจดหมายเหตุทางแพทย์ฯ ยุคปัจจุบัน

และได้เปลี่ยนการพิมพ์บทความภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ มาเป็นบทความภาษาอังกฤษล้วน ๆ ตั้งแต่ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๑๓ (รูปที่ ๙) ทำให้ ๓ เดือนต่อมาก็ได้รับจดหมายจากผู้อำนวยการหอสมุดแพทย์แห่งชาติ (สหรัฐอเมริกา) ให้สามารถบรรจุเข้าทำเนียบ Index Medicus (ได้แนบสำเนาจดหมายมาแสดงด้วย - รูปที่ ๑๐) เป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการสืบมาจนปัจจุบัน. ข้าพเจ้าอยู่ในตำแหน่งบรรณาธิการเป็นเวลา ๔ ปีเต็ม ก็พาคณะหมอประเสริฐ ทองเจริญไปพบศาสตราจารย์ นายแพทย์สนอง อุณากรู เพื่อมอบหน้าที่บรรณาธิการ.

ปัญหา

จดหมายเหตุทางแพทย์ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ที่ข้าพเจ้าได้รับครั้งสุดท้ายเป็นฉบับเดือนกันยายน ๒๕๕๐ พร้อมกับวารสารย้อนหลัง ๒ ปี รวมทั้งฉบับเสริม ๑ - ๕ ของปี ๒๕๔๙ จำนวน ๒๖ ฉบับ ซึ่งท่านบรรณาธิการกรุณาส่งไปให้ตามขอร้อง เพื่อให้ประกอบการเตรียมบทความที่จะอภิปราย.

๑๐ เข้าสู่ศวรรษหน้า (วารสารการแพทย์ของไทย)

อภิปราย

จาก จพสท. ทุกฉบับที่ข้าพเจ้าได้รับอภินันทนาการจากท่านบรรณาธิการ ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุจิต เผ่าสวัสดิ์ ในคราวนี้ ข้าพเจ้ายอมรับว่าคุณภาพโดยรวมดีขึ้นกว่าสมัยก่อนมาก. จดหมายเหตุทางแพทย์ฯ ยุคนี้ (ที่ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสได้เห็นก่อนหน้า) มีรูปลักษณ์และคุณภาพก้าวหน้าไปมาก จัดอยู่ในกลุ่มวารสารแนวหน้าของประเทศ และมีคุณภาพดีกว่าวารสารต่างประเทศหลายฉบับ. แต่โดยอุดมการณ์ส่วนตัวในการทำงานที่อาจแยกเพี้ยนไปจากนักวิชาการไทยบางท่าน จะขออนุญาตแสดงความเห็นที่ไม่ใช่ปัญหา ดังนี้

๑. รูปเล่ม ขนาดเล็กไป ไม่สากล.
๒. หน้าปก ตราสัญลักษณ์แพทยสมาคมฯ ขนาดเล็กไปและไม่เด่น (รูปที่ ๑๑).
๓. จำนวนหน้าประมาณฉบับละ ๒๐๐ หน้า อาจน้อยไป

สำหรับวารสารแพทยศาสตร์ที่เป็นตัวแทนประเทศ.

๔. เนื้อหาสาระเท่าที่เป็นอยู่ อยู่ในเกณฑ์ดี แม้บางบทความไม่ประทับใจนัก.

๕. ชื่อเรื่องของบางบทความไม่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือจุดประสงค์ของการศึกษา.

๖. บทความนิพนธ์ต้นฉบับ ยังไม่ครอบคลุมแขนงวิชาแพทย์ ที่กำหนดเป็นหัวข้อหลักมีเพียงสูติศาสตร์หรือเวชศาสตร์ กับอายุรศาสตร์. สำหรับหัวข้ออื่น ๆ เช่น ศัลยศาสตร์, กุมารเวชศาสตร์, จักษุวิทยา ที่ยังไม่เข้าร่วมอาจเป็นเพราะมีบทความเฉพาะทางน้อยและไม่สม่ำเสมอ หรือมีความสามารถออกวารสารได้เอง. แต่คาดว่าทางวารสารอาจเปิดหัวข้อวิสัญญีวิทยาได้ในอนาคตอันใกล้ (จดหมายถึงบรรณาธิการใน จพสท. ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๕๐).

๗. ภาษาอังกฤษ ยังไม่สมบูรณ์ น่าจะปรับปรุงได้อีก.

๘. วุฒิการศึกษาท้ายชื่อผู้นิพนธ์ไม่ควรใส่.

๙. ภาพในบางบทความไม่เอื้อประโยชน์เท่าที่ควร และบางภาพใช้รูปสี่จะดีกว่า.

๑๐. งานศิลปะอยู่ในเกณฑ์ดี อยู่ในข่ายคุณภาพที่กล่าวในอาร์มภบทข้างต้น โดยส่วนตัว รูปแบบไม่ชวนอ่านนัก ราบเรียบเกินไป อาจเมื่อก่อนอ่านจบ นอกจากเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องอ่าน.

๑๑. บทความคัดย่อภาษาไทย ควรเขียนให้ได้สาระครบตามบทความ บางบทความสั้นไปหน่อย (อ่านได้ความเหมือนอ่านชื่อเรื่อง. ชื่อเรื่องบางบทความไม่ตรงกับเนื้อเรื่องหรือจุดประสงค์ของการศึกษา อยากเห็นการใช้เลขไทย และภาษาไทยที่ถูกต้องให้เป็นตัวอย่างแก่นักวิชาการไทย และทำให้นักวิชาการต่างชาติทั้งในความสมบูรณ์ของภาษาไทย.

๑๒. เอกสารอ้างอิง ยังไม่สมบูรณ์นัก.

๑๓. ข้อผิดพลาดเล็กน้อย ๆ อาจต้องระมัดระวัง เช่น ตารางที่ ๑ หน้า ๓๓๗ ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๐.

การแก้ปัญหา

๑. รูปเล่ม ขยายขึ้นไม่ยาก นอกจากเป็นสากลแล้ว ยังลดค่าพิมพ์ได้เนื่องจากพิมพ์เนื้อได้มากขึ้น.

๒. เมื่อขนาดรูปเล่มโตขึ้น การขยายตราแพทย์สมาคมฯ ง่ายขึ้น ควรพิมพ์ทองนูนด้วย.

๓. จำนวนหน้าจะเพิ่มขึ้น ถ้าเพิ่มหัวข้อนิพนธ์ต้นฉบับเฉพาะสาขาวิชา เพราะจะมีบทความลงพิมพ์มากขึ้น.

๔. เข้มงวดกับการพิจารณาบทความ ถ้าคุณภาพไม่เหมาะสมสำหรับ จพสท. ก็แนะนำให้ส่งไปพิมพ์ในวารสารที่เหมาะสมกว่า.

๕. ตั้งชื่อบทความให้กะทัดรัด ตรงตามเป้าประสงค์ของการศึกษา.

๖. เชิญชวนวิทยาลัยแพทย์สาขาที่ไม่สามารถออกวารสารได้เองมาร่วม จะทำให้วารสารของแพทย์สมาคมฯเป็นตัวแทนวารสารทางการแพทย์ของประเทศได้อย่างสมบูรณ์.

๗. พิถีพิถันกับภาษาของบทความมากขึ้น หากภาษาที่มีความสามารถ.

๘. ไม่มีวุฒิการศึกษา เช่น MD, MS, MPH, PhD, DSc.

๙. การพิมพ์ภาพสีมีค่าใช้จ่ายสูง แต่เพื่อคุณภาพของบทความ อาจต้องขอการสนับสนุนจากผู้นิพนธ์.

๑๐. งานด้านศิลปะ ปรับปรุงให้ไม่ดูราบเรียบเกินไป มีลูกเล่นบ้าง จะช่วยให้ชวนอ่าน.

๑๑. กำหนดรูปแบบบทความคัดย่อภาษาไทย เรียงลำดับตามหัวข้อ : ภูมิหลังและเหตุผล, จุดประสงค์, ระเบียบวิธีศึกษา, ผลการศึกษา, วิจัย และข้อยุติ เพื่อบรรจุสาระสำคัญได้ครบถ้วน หากภาษาไทยช่วยอ่านเรียบเรียง ให้อ่านเป็นภาษาไทย.

๑๒. เอกสารอ้างอิงถ้าใช้ระบบใด ก็ต้องเข้มงวดให้ตรงตามกติกา.

๑๓. เรื่องข้อผิดพลาดเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ ฝ่ายพิสูจน์อักษรช่วยได้มาก.

การเตรียม จพสท. เพื่อเข้าสู่ทศวรรษหน้า (จพสท.ใหม่)

๑. เปลี่ยนขนาดเล่ม

๒. ปรับเปลี่ยนหน้าปก

๓. ปรับรูปแบบงานศิลปะ

๔. เข้มงวดกับคุณภาพบทความ ส่งเรื่องให้ผู้พิจารณาเฉพาะทาง
๕. พิถีพิถันด้านภาษา
๖. ใช้รูปสี่เมื่อจำเป็น

งบประมาณที่จะใช้ในหัวข้อ ๒ และ ๓

ต้องขอเรียนว่าข้าพเจ้าบริหารการเงินไม่เป็น มือเติบ ไม่นั่น ทำให้ระบบการเงินยุ่งยาก จำได้ว่าสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นบรรณาธิการบริหารจัดการ แม้ได้วารสารที่มีคุณภาพ แต่ก็ต้องเป็นหนี้โรงพิมพ์ไม่น้อยทุกอย่างได้รับบริจาคจากเพื่อนฝูงช่วยเหลือมาทีละมาก. ดังนั้นข้อแนะนำของข้าพเจ้าอาจไม่เหมาะสมก็ได้. อย่างไรก็ตาม ผลงานของข้าพเจ้าเกิดจาก "เงินดี งานดี"

ดังนั้นขอแนะนำว่า

๑. ต้องยอมลงทุนค่าใช้จ่าย เพื่อคุณภาพ ในขอบข่ายความจำเป็น.
๒. คิดค่าพิมพ์บทความจากผู้นิพนธ์ให้คุ้มค่าใช้จ่ายตามสมควร ไม่เอาเปรียบ.
๓. คิดค่าภาพสีจากผู้นิพนธ์ ตามความเป็นจริง.
๔. ขอเงินตอบแทนจากวิทยาลัยที่เข้าร่วมวารสาร.

เอกสารประกอบการเรียบเรียง

๑. อุทัย ทุดิยะโพธิ. ประวัติจดหมายเหตุทางแพทย์ ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย. จพสท ๒๕๑๐;๕๐:๑๑๗-๑๗.
๒. จดหมายเหตุทางแพทย์ฯ เล่มที่ ๕๐ - ๕๐ พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๕๐.